

A 1863/hållbart

Käsittelijä Kestävä Pohjola -valiokunta

Jäsen ehdotus luonnonsurmaa koskevasta lainsäädännöstä

Ehdotus

Me allekirjoittaneet ehdotamme, että

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että se pyrkii toimimaan sen hyväksi, että luonnonsurma (laajamittainen luonnon tuhoaminen) kriminalisoidaan kansainvälisesti Rooman perussääntöissä, jolloin siitä voidaan nostaa syyte Haagin kansainvälisessä rikostuomioistuimessa.

Taustaa

Ekosysteemejä, joista hyvinvointimme, toimeentulomme ja henkiinjäämisemme riippuvat, kulutetaan nyt ennennäkemättömällä vauhdilla. Liikakalastus ja pohjatroulaus tuhoavat meren elinympäristöjä. Metsiä tuhotaan ja tilalle rakennetaan palmuöljy- ja karjatiloja. Teollinen maatalous tarvitsee torjunta-aineita ja luo monokulttuureja. Mieneraalien louhinta ja öljyn ja kaasun tuotanto saastuttaa vesistöjä ja herkkiä luontoalueita.

Nämä ovat vain muutamia esimerkkejä ympäristöä vahingoittavasta laajamittaisesta toiminnasta, jota harjoitetaan eri puolilla maailmaa ja joka kiihdyttää ilmastonmuutosta ja köyhdyttää elinympäristöjä ja ekosysteemejä. Vaikka toiminnan negatiiviset vaikutukset on tiedetty jo vuosikymmenten ajan, valtiot, yritykset ja finanssiyhtiöt jatkavat luonnon hyväksikäyttöä ja investoivat toimintaan, joka on kohtalokasta sekä planeetalle että ihmiskunnalle. Toiminta tuottaa lyhyellä aikavälillä taloudellista hyötyä, mutta pitkällä aikavälillä se heikentää hyvinvointia ja ihmisoikeuksia sekä lisää selkkausten vaaraa, mikä johtaa kasvavaan tahdosta riippumattomaan muuttoliikkeeseen.

Äärimmillään se vaarantaa rauhan ja turvallisuuden, mikä legitimoit kansainvälisen luonnonsurman lisäämisen viidenneksi rikostyyppiä Rooman perussääntöön, jonka perusteella rauhaan kohdistuvia rikoksia käsitellään Haagin kansainvälisessä rikostuomioistuimessa. Kansainvälinen luonnonsurmaa koskeva lainsäädäntö kriminalisoi laajamittaisen ympäristön tuhoamisen, asettaa yhteisen takarajan ja tarjoaa kaivatun globaalin ratkaisun globaaliin ongelmaan.

Sakot tai muut taloudelliset seuraamukset eivät ole estäneet toimijoita jatkamasta luonnon laajaa riistokäyttöä.

Luonnonsurman kansainvälinen kriminalisointi asettaisi politiikan ja elinkeinoelämän päättäjät henkilökohtaisesti vastuuseen, ja heitä vastaan voitaisiin nostaa syyte päätöstensä tai toimintansa aiheuttamista ympäristörikoksista aivan samoin kuin juridiset henkilöt voivat tällä hetkellä saada syytteen ihmisoikeusrikoksista. Kun yritystaloudellisesta näkökulmasta järkevä mutta ympäristön ja yhteiskunnan kannalta haitallinen toiminta johtaa siihen, että vastuuhenkilöt voivat joutua oikeuteen, syntyy voimakas kannustin toimia kestäväällä tavalla. Ainakin investointien ja panostusten voidaan olettaa ohjautuvan entistä kestävämpään suuntaan. Yritykset myös kaipaavat selkeitä ohjeita. Yli 560 yritystä, mm. Microsoft, IKEA ja Walmart, vaativat suuressa kansainvälisessä vetoomuksessa, että maailmaa uhkaavaa ekologista kriisiä torjuttaisiin tehokkain ja kiireellisin toimenpitein. Vetoamus esitettiin syyskuussa 2020 YK:n biodiversiteettisopimuksen neuvottelujen käynnistyessä. Yritykset toteavat, että terveet yhteiskunnat, resilienssit taloudet ja kukoistava liiketoiminta ovat täysin riippuvaisia luonnosta.

Luonnonsurmaa koskeva kansainvälinen lainsäädäntö on erityisen tärkeä sosioekonomisesti vaikeassa asemassa oleville köyhille maille, joissa on usein heikko ympäristölainsäädäntö. Näiden maiden väestö on vaikuttanut ongelmien syntyyn vähiten, silti globalisaation sivutuotteet kuten luonnon hyväksikäyttö ja saasteet kohdistuvat eniten juuri heihin. Terveet ekosysteemit ovat lisäksi kaiken kehityksen tärkein edellytys, joita ilman emme myöskään saavuta YK:n kestävyystavoitteita. Lainsäädännöllä on suuri normatiivinen vaikutus. Laajamittaisen ympäristötuhon kriminalisoinnilla on tärkeä vaikutus yhteiskunnan arvoihin. Tämä on erittäin merkittävää, koska meidän on myös pyrittävä muuttamaan asenteitamme siten, että voimme elää planeettamme asettamien rajoitusten mukaan.

Meidän on kiireesti löydettävä toimivia työkaluja maailmassa tällä hetkellä vallitsevan huolestuttavan kehityksen kääntämiseksi. Luonnonsurman kansainvälisellä kriminalisoinnilla on tässä valtava potentiaali, sillä Rooman perussääntö on yksi maailman vahvimmista juridisista asiakirjoista. Kiinnostus asiaa kohtaan on kasvanut nopeasti. ICC:n sopimusvaltioiden kokouksessa marraskuussa 2019 Vanuatu ja Malediivit painottivat sitä, että luonnonsurman kansainvälisestä kriminalisoinnista on nyt keskusteltava vakavasti. Paavi Franciskus ilmaisi niin ikään marraskuussa 2019 tukevasa luonnonsurman kansainvälistä kriminalisointia, ja saman oli tehnyt Kirkkojen maailmanneuvosto kesäkuussa 2019. Ruotsissa LO ja Palmecentret halusivat kriminalisoida luonnonsurman mielipidekirjoituksessa maaliskuussa 2020. Heinäkuussa 2020 Ranskan presidentti Macron ilmoitti tukevasa ehdotusta. Pian sen jälkeen Belgian uusi hallitus päätti tukea luonnonsurman kriminalisointia sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Heinäkuussa 2020 kirjoitettiin myös avoin kirje, jossa Greta Thunberg yhdessä nuorten saksalaisten ja belgialaisten ilmastoaktivistien kanssa vaati, että EU:n jäsenmaiden tulisi toimia luonnonsurman kansainvälisen kriminalisoinnin puolesta.

Kun Rooman perussääntöä alun perin laadittiin 1990-luvulla, luonnonsurma oli mukana mutta poistettiin viime hetkellä. Laajamittainen, pitkään jatkuva ja vakava ympäristön tuhoaminen on Rooman perussäännön mukaan rikos sodan aikana, mutta ei rauhan. Tämä on kohtuutonta ja asia tulee korjata. Pohjoismaiden neuvoston tulee sen vuoksi edistää sitä, että luonnonsurma (ekosysteemien laajamittainen heikennys ja tuhoaminen) kriminalisoidaan kansainvälisesti Rooman perussäännössä, jolloin siitä voidaan nostaa syyte Haagin kansainvälisessä rikostuomioistuimessa.

Pohjolassa 25. tammikuuta 2021

Janine Alm Ericson (MP)

Simon Holmström (HI)

Rebecka Le Moine (MP)